

زمانی دایک و ژنگ. نووسین و توژیندو: هممر نریاوی

کلیلوش: زمانی دایک، زمانی ئردوو، زمانی بنگالی، زمانی کوردی، هزار موکریانی، خانای قوبادی

دستپیک: زمان ب پناس و ناسنامی همموو ن ت و ویک داد نرت. زمانی دایک، ب زمانی ییک می مندا د گوترت و ییکم زمانیش دت ئژمار ک مندا فری دت و دکاری دت و ئویش بریتی ل بشکی سیک ناسنامی کسکی، جفاکی و چاندی زارک. ل استیدا زمانی دایک، ب و زمان د گوترت مر ب ییکمجار فری دت، توانای ب سردا د شکت، باشت د توانت پی بئاخت ، بکاری ب ت، خی پی بناست و خونی پی ببینت.

زمانی کوردیش، ب یک ل زمان هممر د و و م ن دکانی س رگی زی دا نرت ک خودانی چوار دیالکتی د رین و زنگین ک هممر کام ل م زاروانیش، دیان بنزاریان ل د ک و و ت و.

مژووی خ بات ل پناو پاراستنی زمانی دایکدا مخابن ب خو د نووسر ت و و ئم دیر ک یش د گ و و ب سالی 1952 و خ پیشاندانی بنگالکانی بن حوکی ژم و دستاتی ئ و کاتی پاکستان ک د ی و یست زمانی ئردوو ب زمر مل ب س ریاندا بس پ ت.

ئم توژیند و ی د ی و ت س ر تا ئ و ویک ل خودی پناسی زمانی دایک و پاشانیش گرینگی و بایخی زمانی دایک بدات و و ئ و استیش بخات ب ر د م خو نر ک تا چ ن د گرینگ مر ب پاراستنی کولتور و چاند ک ی خ، پار زری زمان ک ی ب ت. مژوویک ب زمانی دایک:

نیوچ دوو گای هیندستان ک س ر د می خی ل بن ک ف و حوکی بریتانیدا بوو، ل سالی 1947-1948 دا گ ان کی قوو ب خ و د بینت و چوار و بات د بند خا و نی کیانی س رب خ ی خ. یک ل م و اتان ن پاکستان دت ک ل بشی ئا وای، خ ک ک ی ب ئردوو و بشی ئ ژ ه اتی ب زمانی ب نگلای یان بنگالی قس د کن. ئی 21 فبرویری سالی 1952 ش ش ک ل و پار ی بن حوکی پاکستان ل لاین بنگالی کان و د ست پ د کات ک ئرچی خو ن د ژ ت ب م ل ئ نجامدا د ستات و ژمی پاکستان پ ملی زمانی بنگالی کان دت و ب فرمی ددان ب زمانیاندا د ت.

دیاک هاشمی (1965)، نووسـر و زمانـاس لـ و تارـکدا سـ بارـت بـ زمانـی دایک دـ نووسـت: "هـ موو یاسا نـونـت و ییـ جیهانیـکان پاپشتی لـ مافی زمانـی نـت و وکان دـکن. باشتـین میناک لـ و پـو ندیدـدا "جاـ نامـی جیهانیـ مافی زمانـ" کـ "حـسـان قازی" (1946) لـ زمانـی ئینگلیزیـ و وریگـ اوـت و سـر زمانـی کوردی. بـ نمونـ لـ ماددـی 26 دا دـ: "هـ موو کـمـگـ زمانـیـکان لـان دـ و شـت و پـروـرد یـکیان هـ بـ کـ دـرفت بدا بـ نـدامـکانیان بـت و اوای زمانـی خـیان فـر بن و لـی اـبنـ".

(دیاک هاشمی، زمانـی دایک)

لـ و اتانـی زـتر تاکـوی جیهانیـ سـیـمدا کـ باوـیان بـ یـک زمانـ، یـک نـت و و یـک ئاـا هـ یـ، لـمـژـ ئـم سیاسـت پـ یـ و دـکـرت و دـرفتـی ئـ و بـ کـمـنـت و وکانی نـ و و اتانـ نادـرت لـ پـنا زمانـی فـرمیدا، زمانـی نـت و وکانی دیکـیش بخوـندرـت و پـی بنووسـرت. هـر ئـم سیاسـت چـوتـ، دـنگی نـت و و بندـستـکانی کـ خودان زمانـی سـربـخـن، بـند کردو و تـ و و ئـم نـت و وانـیش لـ پـنا و پاراستنی زمانـی کـی خـدا تا هـ نووکـ خـباتـکی دوور و درـژیان کردو و هـشتایش ئـم خـباتـ هـر درـژـی هـ یـ و بـ سـد داخـ و هـشتاکـ گـلـک و مات و ئـم هـ یـ کـ دـرفتـی خوـندن و نووسـین بـ زمانـی کانی دی نـ و چوارچـ و دـستکردـ جوگرافیا یـ کـی خـی نادات. کوردیش، یـک لـ و نـت و و دـرینانـی مـژووی مـر قایـتی دـتـ ئـژمار کـ پاش دابـشکران لـ نـوان چوار ئـمدا هـر لـ و سـردـمـ و تا هـ نووکـ بـ پاراستنی زمانـی کـی خـی خـبات دـکات و لـم پـنا و یـشدا قوربانـیـکی زـری داو لـ هـرگیز دـستبـرداری زمانـی کـی نـ بوو و هـ نووکـیش لـ سـر داوا واکـی مکوـ.

شاعیر و وـرگـیـ ناودیاری کورد "ناسر حیسامی" (1959) خا وـن شیعـکی گـلـک ناسک و پاراو لـم پـو ندیدـدایـ کـ قسـی نـ و ناخی گشت تاکـکی کورد دـکات:

مـلان کاتـک لـ باغان پـل دـ بـستن
درخت کاتـک لـ بـر باران دـ وـستن
کـ نـیزاری قـراخ گـلاو لـ بـر (با)
وـکوو شمشاـژـنـک، شمشاـ بـ دـستن
مـر قـی سـرزـوی کاتـک کـ شادن،
کـ غـمبارن، کـ هوشیارن، کـ مـستن
کـ گیانداران لـ بـر نازار دـ ناـن
دـنا کاتـک ئـ ویندار و بـ هـستن

(زما نی دایک، ناسر حیسامی)

بہنام ئم ژۆ (2 ی شممم)، ل ن ووپلی ژژم ری ن ت و ی
م دا، ژ ک چی دوا یی ک سای تی کی ن ت و پ رو ریش ک ه مو
ت م ن و ژپانی خ ی ب زمان و چاندی میل ت ک ی ب خشی.

(ب. کوردستان، ه. ر. کورد م، 21)

ئەمە ئاستىيەكى ھەژەندەر كە ھەر لى تەنىشت خەمانەو بە دىيان و بگر سەدان زانستوۋرى كوردمان پە شك دەت كە ھەرگىز زمانى نەتەوۋكەي خە، ژەك لى ژان نەبوۋ تە خەم و پەرەشيان. تەنانەت زەر جار لى كە و كە نفرانسەكانىشدا سوۋكە بە لاي زمانەكەي خەدا

تد پښان کډ گواي، زانستیی نیی. نابښن به څه هرگیز توانای نووسینی وتارکي زانستیمان به زمانی څه نیی. په وونډ شوو هزرینی بښک لږ مری زانستوږی کورد له بن کارتهکږی زمانی سردستدای و تا ئستا نهیتوانیو څه له بن هرژموونی نه و زمانه دربار بکات. چونکه هشتاکه لږر سبږی ترسناک و بږی پروږد به زمان و ئقاییتی زا و سردستدای و به څیښی باوږی به څی و ناسنامکږی نیی.

بښام با بزانی زمانی دایک چله پښناسه دکرټ و بچ گرینگه بښم زمانه بخوښنږو و بنووسین؟

وشی دایک، له باری زمانییو مښست هښمان سږرکیی؛ به به زمانی دایک، هښمان زمانی باوبا پیرانی مږی. به واتایکږی دی، زمانی دایک، به و زمانه دگوترټ کډ مږی یکهکجار فږی دښت، توانای به سردا دښکټ، باشتر دتوانټ قسږی په بکات، بږکاری بښت، څی بناسټ و څوونی په بښت.

به زمانهکږی دی، زمانی دایک، زمانی یکهکمی مندا و یکهکم زمانه کډ زانږو فږی دښت و دږکاری دښت و ئویش بریتی له بښکږی سږرکږی ناسنامی کډسکږی، کډمږای تی و چاندیی زارک.

ئی به چ زمانی دایک گرینگه؟

چونکه، زمانی دایک، شوناسی نهټووی. هښکار به ښنگدانو و وږگرتنی دابونږیتی کډمږای تی نهټووکږی. له ښی زمانی دایکهو، مندا دتوانټ باشتر څی بناسټ و هښست به ناسنامی بکات و باشتر دتوانټ تواناکانی دږخات. هښکار به فږبوونی زمانی دوو م و هږوها کرانهوی به ووی ناسینی زمانی نهټووی ترده. دښگی دایک و سږزی، وا له مندا دښکات له بیرکردنو و فږبووندا کاراتر و چالاکتر ښت.

به گښکردن، مندا پښویستی به سږز و څښویستی دایک و باوک هږی و ئمیش له ښی زمانو دگوزرټو.

پښفیسږ “کاتلین هږگ”، زمانناس دږږ: “له ښی زمانی دایکهو دتوانیت باشتر هښست و نهټت دږبږیت”.

دوکتږ “موحهږم ئاقازاده” (1347هـ تاوی، 1968) توږر و اوږکاری پښووی بښی فږکاری له بښنامی ښکخراوی نهټووکان، دږږ: “ئووی زمانی یکهکمی، زمانی خوښدنگه نیی، له قوتا بخانداه تووشی نائمنیی و ناهوږیی له باری سږرداری و عاتیفیو دښت”.

“ئیسما یل بښکچی” (1937)، کډمږناسی تورک و گږور داکږیکاری مافی کوردان، دږږ: “ئگږر بتوټ نهټوویک سږرش و کږیل و بښناسنام

بەت، پەلەویستە ئەلفبەیی ئۆ و نەتەوایی ل ناو بېرەت و، گەنگا نەدرەت بە زمانی دایکەیی خەیی بدووت.

شەاعیری گەلەپەروری کورد، عەبدوولە پەشەو (1946) یش دەبەژت: "زمان، شەرەفمان، نامووسمان، غیرەتمان، هەموو شتەکمان".

ئەنجام:

زمان بە پەناس و ناسنامەیی هەموو نەتەواییک دادەنرەت. مەژووی خەبات ل پەناو پاراستنی زمانی دایکدا مخابن بەخوێن دەنووسرەتەو و ئەم دیرەکی یش دەگەتەو بە ساڵی 1952 و خەپشانەدانی بەنگالەکانی بن حوکمی ژەم و دەستەلاتی ئۆ و کاتی پاکستان کە دەپەلەویست زمانی ئەردوو بەزەرەملە بەسەریاندا بەسەپەنەت. بەلام سەرەنجام ژەمی ئۆ و کاتی پاکستان ددان بە زمانی بەنگالیدا دەنەت و ئەم زمانە مافی خەیی وەردەگرت. ئەکخراوی نەتەواییکانیش بە داکەکی و پەشتیوانی ل زمانی کەمەنەتەوکان و پاراستن و پەشگرتن بە فەوتانی زمانیان، ئەژێ 21ی فەبرییوری ساڵی 1999 بە ئەژێ جیهانیی زمانی دایک ناودەر دەکات. زمانی کوردیش، بە یەک ل زمانە هەر دەوڵەتەکانی سەرگەیی زەوی دایەنرەت کە خودانی چوار دیالەکتی دەرین و زەنگینە کە هەر کام ل ئەم زاراوانەیش، دایان بنزاریان ل دەکەوتەو. جگە ل پارەکی کوردستان (باشوور) ئەم زمانە هەرگیز بە فەرمی ددانی پەدا نەراو و دەرەفتی خوێندن و نووسین بەم زمانە نەدراو کەچی سەربەری هەموو کەسەپ و تەگەرەکانی بەردەم، توانیویەتی خەیی بپارەزەت.

فەرەزاراوی ل نەو زمانی کوردیدا ئەستە زەر جار سەرئەشە دروست دەکات بەلام سەرەشەییکی شیرین و گەر بە شەواییکی ئاوەزمەندان و بە بیرەکی نەتەواییەو سەیر بکەرەت، دەتوانەت فاکتەرەکی بەهەز بە یەگرتوویی نەتەوایییش بەت. لەرەو ئەرکی ئەمەیی کورد ل ئەم سەنگەو گەلەک قورستر دەبەت کە پەلەویستە ل پەنا ناساندنی دیالەکتەک بە زمانی فەرمی، ئۆ و دەرەفتەیش بە شەوایی یەکسان بخرەت بەردەم ئەخەوێرانی زاراوەکانی دیکەیش کە هەر کام ل چوارچەوێ جوگرافیااییکەیی نیشتمانەکەیدا بە دیالەکتەکەیی خەیی بخوێنەتەو و بنووسەت تا هەموو پەلەکەو ئەگری خودی کەسەکی سەرەکییەکی بن کە ئەویش زمانی کوردیی و هەر لەم گەگەیشەو دەتوانین هەستە نەتەوایی ل نەو ناخماندا بەندتر بکەینەو و هەرگیزیش بەدیدەیی هەبەش و مەترسی چاو ل هیچ کام ل دیالەکتەکانی زمانەکەمان نەکەین.

بە هەموومان وەک خانای قوبادی (1704-1778) چاو ل زمانەکەمان بکەین:

استان مواچان فارسی شکران
کوردی ج فارسی ب شیرینتران
پی چش؟ ن دوران ئی دنیای ب دکش
م حزووزن هر کس ب زوبان و ش
(خوسر و شیرین، ل 14)

ژدەر:

- 1 - ئژی نونووئی زمانی دایک، دیاک هاشمی، ما پیئی یا گئی زمانی کوردی
 - 2 - وو پیئی ناسر حیسامی ل سەر تپی فیسبووک
 - 3 - ب کوردستان، دیوانی هژار، دزگای چاپ و ب اوکردن وئی ئاراس، چاپی چوارم، هژولر، 2001
 - 4 - ئژنامهی شهرق و ما پیئی ئه سغهر زارع که همنوویی asgharzareh.ir، شه ممه 3ی ه شه ممه 1392ی هه تاوی
 - 5 - ئژنامهی "شهرق"، ژماره 1471، ئژی 3/12/1390، لاپه 19ی
 - 6 - گ فاری بیان، ژمار 17، ج لای 2021، بچ د ب ت ب کوردی بخو نین و و بنووسین، ه مەر نریاوی
 - 7 - خوسر و و شیرین، خانای قوبادی، ل چاپکراو کانئ کئی زانیاری کورد، ب غداد، 1975
- و هروها چندان وو پیئی دیک ل سەر تپی جفاکیی کان

گفتووگ ل گ هونرم ند د ج نگی ج لال . . ه قی یقین - کامران حاجی ئ لیا س

هونرم ند د ج نگی ج لال: ماوی 8 سا و ورشی دروست کردنی ئامری
عودم ه بوو ل واتی میسر
د ج نگی ج لال: ئ نجامدانی ک رن فای عود د ب ت نو بون و و
ناساندنی ب شواز کی ئ کادیمی ل ن و ژ نیاران و ک م گا
د ج نگی ج لال: ئامری عود ر نگدان وئی باشی ه بوو ل سەر موزیکی
کوردی

هونلرم ندى بواری موزیک دکتەر “جنگی جلال” ساپانلار لى بواری موزیک بى تايىلى لى بواری ئاملىرى (عود) ئىسپى خى تاو داو تىوانى بىواناملى دکتەر لى ساپانلار ئاملىرى عود لى ولى تى مىسر بىدست هلىناو، ساپانلار لى سىردىستى ئىو چىندىن قوتابى لى بىشى موزىكى پىمانگىلى هونلرجوانلار كانى هلىوللر بىواناملى دىللم بىدست دىللىن تالىستا حوت كىرنلقللى (عودى) ئىنجام داو بى زىاتر ئاشنا بوون بى كارو چالاكىل كانى ئىم هلىقپىللىفىنل مان لى گىل سازدا.

• سىرلى تا ئىگلر بىكرىت كورتلىك لى ولىستگل كانى زىانى هونلىرى خىت بى خولنلرامان باس بىكىت.

• ناو تىواوم جنگى جلال حىسن، هلىللىگرى بىواناملى دكتەرلى لى بواری موزىك، لىبىنلما لىكى فلىلكلرىست پىروىردى بووىم، هلىموو كات باوكم خلىرىكى كىكىرنلولى ئىدب و هونلىرى كوردىل بوو، بى واتلى كىكىرنلولى لاوك و حىبران و بىسلىرلى مىللى و فلىلكللى كوردى، بى پاراستنى ئىرشىفى كوردى، بىلى هلىللى بىرلىلى ولى ولىستى بىمان دروست بوو كى چىكىلى باوكم بىگرم، بىچم نلىو جىهانلى هونلىرى و پىش بىچم پىمانگىلى هونلرى جوانلاركان خىم فلىرى ئاملىرى ساز كىر.

• * لىنلىو ئاملىرى كانى موزىك بىچى ئاملىرى (عود) دىت هلىبىزاردى؟ لى هلىكارى هلىبىزاردى ئاملىرى ئاملىرى عود دىگلرلىلى ولى بى ئىولى كاتى چووم پىمانگىلى هونلرى جوانلاركانى هلىوللر، ئاملىرى ساز لى بىشى موزىك نىبوو، بىلى ئاملىرى عودم هلىبىزارد بى ئىولى پىلر بى خولندى موزىك بدىم، هلىرولىها حىزىشم بى ئىو ئاملىرى هلىبوو، چونكى زىدار بوو، ولىك ئاملىرى ساز، ئاشناىىم لىگللىداهلىبوو، ئاملىرىكى نام نىبوو بى من.

• * مىژووى ئاملىرى عود بىكى دىگلرلىلى ولى؟ شوللىنى لىداىك بوونى ئاملىرى عود كولىلى؟

• لى بى پىلى توللرلى ئىلمانى (شتاودر) رىچىللىكى ئاملىرى عود دىگلرلىلى ولى بى نىتلى ولى كورد كى پىشتى بىستو بى پاشماو لى كىل و پىلى كىلى دانىشتوانى چىاكان كى لى كاشى، حوسى، خورى، سوبارىلاركان پىلك ها توون كى لى دىرىاچلى وان تا دىگاتى باكوورى عىراق، كى لى سىدىلى پىنجىمى پىش زىانى زىاون، هلىرولىها توللرلى (جىن رىملىر) بىهلىمان شىو ئاملىرى عود دىگلرلىلى ولى بى دانىشتوانى هلىمان ناوچى،

بهم نام تو ژرانی تر رای جیاوازیان هه بوو به نموونه تو ژرانی میسری م ژووی عود ده گره نیت و به میسریه که نکان، و تو ژرانی عه بی عهراق ئامه ری عود ده گره نیت و به سه رد می ئه که دیه کان، که چی تو ژری ئه مریکی (کامب بهل) ده ت عود له کاته کی دره نگ گشته لای ئاشوری سامیه کان.

بهم نام تو ژرانی تر رای جیاوازیان هه بوو به نموونه تو ژرانی میسری م ژووی عود ده گره نیت و به میسریه که نکان، و تو ژرانی عه بی عهراق ئامه ری عود ده گره نیت و به سه رد می ئه که دیه کان، که چی تو ژری ئه مریکی (کامب بهل) ده ت عود له کاته کی دره نگ گشته لای ئاشوری سامیه کان.

بهم نام تو ژرانی تر رای جیاوازیان هه بوو به نموونه تو ژرانی میسری م ژووی عود ده گره نیت و به میسریه که نکان، و تو ژرانی عه بی عهراق ئامه ری عود ده گره نیت و به سه رد می ئه که دیه کان، که چی تو ژری ئه مریکی (کامب بهل) ده ت عود له کاته کی دره نگ گشته لای ئاشوری سامیه کان.



* هه نده که له ژنیارانی عود گه رانکاری له ته کنیکی ژنینه عود دا ده که ن، ده توانیت ئاماژ به ژنیاران به که یت که خاوه نی ئه م سیف تان؟

سه بارت به گه رانکاری له بواری ته کنیکی عود دا، "شریف محی الدین" بناغه یه کی باشی به ئه و ئامه ره دانا یه و گه رانکاری یشیه یی بوو له سه رد می نو، له سا 1936 قوتا بخانه یه کی عودی دامه زران ده به عداد که به شه کی زه ری ژنیارانی به توانا له ژه ره ده ستی ئه و په ره ده بوو، وه که منیر به شیر، جمیل به شیر، سلمان شاکر، غانم حداد. ده توانین به ین گه رانکاری ریشه یی بوو له عود دا، چونکه شه وازی ئه کادیمی وه رگرت، دواتر هه ره یه که له و چه ند که سه ی باسمان کرد بوونه قوتا بخانه ی تری عود، میت ده و شه وازی عودیان گه ری.

* ماوه ی ده وت سه ت ته که رنه قای عود له ره گه ی قوتا بییه کانت ئه نجام ده یت، ئامانج له ئه نجامدانی ئه و که رنه قای ده چییه؟



کتب: زمان \ بون \ شيعر . نووسيني ء بدولموت ٲٲيب ء بدو ٲٲا

(خوځند نځو ٲٲك ب ٲٲزمونو تا ٲٲب ٲٲم نديي شيعري هاشم س ٲٲاچ)

[ب ٲٲخوځند نځو ٲٲي ٲٲم كٲٲب ٲٲكليكي ٲٲر ٲٲبك ٲٲن .](#)

[Mutalib_ZmanWbunDownload](#)

دوكا نځك ٲٲي تا ٲٲب ٲٲخ ٲٲا . ستيفان ش ٲٲمزيني

نوستاليزيا

ٲٲشي دوو ٲٲم

دوكا نځك ٲٲي تا ٲٲب ٲٲخ ٲٲا

من به در ژای ن و د کان، کادری حزبی که نیستی کرکاری بووم. له حزبا هر کارک پم در اب ت، به سه و دوو، به ئ نجامم گ یاندوو. هرچند د رو ش ن بووم و به رد و ام ر خند و به چوونی جیاوازم ه بوو، ت نانت به به کار ناوز د د کرام، به ام له و به وای دام ز ربی هاو یان گ واهی ئ و م به د د ن، ز ر د س زان، ئ و ی له توانا مدا بوو ب ت در غیم له بردن پ ش و ی ئ ر که حزبی ک اندا ن د کرد. به به ن و توانی بووم پ گ ی که به خ م دروست ب م. له نازاری سالی ۲۰۰۰ ی که تی نیشتمانی کوردستان، له ژر فشاری ئ ران، زنجیر ی که گووشاری به سه ر حزبی که نیست دروست کرد. ی که ل و ان ه و د ان بوو به دادگایکردنی حزبی که نیست، به چ ند پاسا و کی سه یر، له وان: داوای سه رب خ یی کوردستان و ئ نجامدانی ریفرا ند م به ی کلاکردن و ی چار نووسی کوردستان. هر له و سه و ب ند دا بزووتن و ی ریفرا ند م له ناو و د ر و ی و ی و ات چالاکی ز ری ئ نجامدا بوو، د توانم به م به پل ی ی که م، "ناس که مال" ببوو سیمای بزووتن و که.

حزبی که نیست توانی له ر گ ی هاو پشتیوانی ر کخراو چ پ کان و سه رنج اک شانی ر کخراو نود و تی و له کا یی کان، دژ گووشار که به سه ر ی که تی دروست بکات. ئ م ش تاراد د ی که پاش کشی به یستی ی که تی کرد به دادگایکردنی حزب و سه ر نجام ه و شاندن و ی. له که تایی مانگی حوز یران گووشار کانی ی که تی ف ر م کی تری به خ و گرت، ئ ویش له ژر بیانوی بردن د ر و ی بار گای حزب ک اندا، گووشار خرای سه ر حزبی که نیست، ت نانت ئاو و کار بای بار گاکان به ف رمانی ن و شیروان مست فا به دران. حزب زنجیر ی که کاردان و ی ه بوو، چ ند خ پیشاندان و پر ت ست کمان له شاری سه لمانی ئ نجامدا، به ام ی که تی به ت ق کردن و ل د ان و توندوتیژی و م ی خ پیشاندانی ه منانی ئ م ی دای و. من خ م ی که ک بووم له خ پیشاندان و شای تم له سه ر کی رووداو کان. له چ ند ر ژ ی ی که می مانگی ت مووزی ۲۰۰۰ به روونی ئ و د بینرا، ی که تی نیاز کی خراپی ه ی و ر نگ پ لاماری بار گاکان بدات به ه زی سه ربازی، ئ م به چوون راست د رچوو، چونک ر ژ ی چواردی ت مووز ه ز کانی ی که تی پ لاماری ئ ت مبیله کی حزبی که نیستیان دا و پ نج کادری ت ک ش ر له و پ لامار دا گیانیان به خت کرد. پاشان به ه زی ئاسایش و میلیشیاکانی تری ی که تی گ مار ی کی بار گاکان درا، که له و کات دا له ناو بینای رادیی حزب بووم له گرد که ی نوان گ که کی به ختاری و ز ر گ ت "سه لمانی".

به م ش و ی و به ز بری ه ز ی که تی بار گاکانی حزبی که نیستی کرکاری و ر کخراوی سه رب خ ی ئافر تان و سه ن تری به رگری

منداښان و یېکټی خوښدکار و لاوانی ئازادی لې شاری سلېمانی دسټېلېسردا گرت. ئیدی ئېو ماو یې زیندانېکانی ئاسایش و بنکېکانی پېلیس لې ئېندامانی حزبی کمېنستی کرکاريی جمېان دېهات. ئېمېش کموتینې خېشاردنېوې. من لې شووی ۱۸ی تېمووز لې خواردنکې یېکی سېهېلېکې لېلاین ئاسایشی رزگاری دسټگیرکرام بې فېرمانی ملازم “بېرزان”. لېگې ئېوېشدا ئېمې هېر بېردېوام بووین لېسېر کار و چالاکیی خېمان بېشېوې نهېنی. لې سېرېتای مانگی ئاب، شېوېک بې بېیاخ سېر دیواری شوېنې گشتیېکانی شارمان نووسی، زېرېبېشیان دروشم بوون لې دژې تیرېرکردنی ئېو پېنج کادرې و قېدېغېکردنی حزبی کمېنستی. جگې لېمېش بېردېوام بې نهېنی بېیاننامې و بېاوکراوې و رېژنامېکانی حزېمان بېاودېکردېوې بې تایبېت لېناو ئېو کمېسانېی جېگېی متمانې بوون. لېو سېروېختېدا، دوکانېکې هاوې “تایب” کمې دوکانېکی بېووکې بېرگدروو بوو، لې پشټی بازارېی گېورېی سلېمانی لېسېر شېقامې کاکې ئېحمېدی شېخ، بېوې مېکې سېرېکی بینینی هاوېېیان و هېروېها زېرېبېی بېیاننامې و بېاوکراوې و رېژنامېکان لې دوکانېکېی ئېودا دېشاردرانېوې و لې بېرېوې لېیان دېبرا و دا بېش دېکران.

هاوېې تایب، مرېفېکی روح سووکې، لې رووی تېمېنېوې، لېم گرووېې گېنجېی وېک ئېمې بېتېمېنټر بېو، زېر رېزې هېبېو لې قېسېریېکېدا، زېرېک دوکاندارېکانی گوزېرېکې بېوېیان زانېبوو دوکانېکېی هاوېې تایب، بووېتې مېکېی یېکتر بینین و گېنجینېی بېاوکراوې و ئېدېبیاتی حزب، تېنانت بېاوکراوېکانی حزبی کمېنستی کرکاريی ئېرانیش، لې چېشنی “ئېنټرناسیېنال” لې دوکانېکېی ئېو دېسټدېکېوتن، بېېام ئېو دوکاندارانې هېندې رېز و خېشېویستیان بې تایب خېیات هېبوو، نېک بېدېنگ بېوون، بېکوزې زېرېی جار دېبوونې هاوکارمان و هېواېیان دېداینې لېسېر بوونی ئاسایش یان پېلیس لې نژیک گوزېرېکې. من لېو بارودېخېدا، هېمیشې پېیېکم لې ماوېو و پېیېکی ترم لې دوکانېکېی هاوېې تایب بوو. رېژانې دېچوومې ئېوې، هېر بېاوکراوېیېکی تازې هېبوايې وېرمدېگرت، هېروېها دېیان نوسخېی ترم بې دېست و هاوېېکانم وېردېگرت، کمې دېیانویست ئاگایان لې سیاسېتی ئېمې بېت، چونکې ئاسایشی یېکټی، رېژنامېی بېپېشېوې، دواتریش ئېکټېبېری لې ریزی تریاک و حېشیش دانابوو، بېدېستی هېر کمېسېوې بېگیرابايې، بېسې و دوو، بېرېو فېلاقانېکېی ئاسایش دېبرا. بېیې کمېسې هېبوو ئازایېتی ئېوې هېبېت تېنانت بې نهېنیش بېاوکراوې و بېیاننامېکانمان وېرېگرېت، مېگېر ئېو کمېسانېی زېر لېمانېوې نژیک بوون.

ئېستا بېرم دېتېوې، هېمیشې ۵-۶ کس لې هاوېېیان لې دوکانېکېی

هاو ټاټب ټاماد ټوون، زرجار قس و ديالگ ټو ټند ډر ټري ډك ټشا، رټر ټاوا ډ ټوو. ټه ټي ټو ق ټر ټا ټغي ټشو ټه ټ ټس ټ ټايب ټ ټافر ټان روويان ټ ډ ډ ټر ډوكان ټ ټي. ټ ټورتيي ټ ټي ټ ټ كار و ټاسبيمان ټر ډوو. ه ټ ټك ټاريش ټوو ټ ډ ټووين و ډ ټنگمان ټر ډر ډ ټر ډو ټ قس ټمان ټ ډ ټس ټات ډ ټوټ، ټا ټ ټا ټ ټ ټس ټر ټي ټو ټ ډيووت، هاو ټياني ټازيز ټ ټ ډ ټنگتان ټزم ټك ټو، ه ټر ټ ټم ټون ټمان ه ټي، ټا ټو ټيش ټ ډ ټست ټ ډ ټيټ. قس ټ ټشي راسټوو، ټونك ډوكان ټ ټي ټو ټيوو ټار ټا ټي ټي ټا ټرمي ټربي ټ ټ ټيست ټ ټ ټ ټا ټا ټا. ټ ډر ټا ټي سا ټي ٢٠٠٠ ټو ټا ټي ډوكان ټ ټي هاو ټ ټا ټ ټو، من ډواي ټو ټس ټرم ټر ډ، ټاگام ټو ټوش ټما، ټ ټام ډ ټزاني ډوا ټريش ټوش ډوكان ټ ټي هاو ټ ټا ټ ټ ټراووړد ټ ټوكان ټي ټ ناو ټو ټي وټات ټووم، ع ټنن ټاس و ټام ټو. ټمواي ټو ټا ټو ټو سا ټ ټ ټا ټر ډر ټري ټشا. ټاشان من ټ ٢٠٠٤ ټ ټ ټواو ټي وازم ټ ټربي ټ ټيست ه ټنا، ټي ټاگام ټ ټالا ټي ټزب و ډوكان ټ ټي هاو ټ ټا ټيش ټما، ټ ټام ډواي ډو سا ټ ټ وازه ټنا ټ ټ ټزب "٢٠٠٦" ټا ټك ويستم گوز ټر ټ ټا و ټو ق ټيس ټريي ډا ټك ټ ډوكان ټ ټي هاو ټ ټا ټي ټ ټدا ټو، ز ټر شت گ ټا ټو، ه ټم ق ټيس ټريي ټك گ ټا ټو، ه ټم ډوكان ټ ټي هاو ټ ټا ټ ټما ټو، ټنا ټ ټم ماو ټي ټار ټي ډي ټك ټگ ټم ټو ټو ټو ټو ق ټيس ټريي ټنا ټ ټ ټتواني ډوكان ټ ټشي ټ ټزم ټو، ټاخر ه ټموو شت ټك ټ گ ټا ټا ټي. ټستاش ټير ټو ق ټا ټو ټ ټ ټو، ټ ټ ټ٢ سا ټك ټش ه ټنووك ټي، ه ټست ټكي س ټيرم لا ډروست ډ ټت، ټگ ټو ټش ډر ټ ټا ټو ټووني ټم ډ ټم، ه ټم ټزاريي ټي گ ټوړ ټا ټا ټا ټامد ټش ټ ټ ه ټميش ټم ټكوم ټووم ټ ټاريي ټي سيزيفي و ه ټششاش ټو ټواي ټام ه ټچم ټو ټو ټ ه ټچ. ه ټم ټير ټ ټر ټ ټي و ټ هاو ټ ټا ټ ډ ټم ټو، ه ټواي ټي ټنك ټ ډمدا گوز ټر ډ ټاټ. ټگ ټر ټي ټو ز ټم ټ ټ ټم ټر ټا ټو، ټ ټي و ټت ټو ټا و ټا ټو ټريم، ه ټست ټ شاديي ټي س ټسو ه ټنر ډ ټم.

ټبيني: ټم ټش ټي نوستاليزيا لي ټرگي س ټي ټي ټي (ټوټوي ع ټار) ټ لا ټ٢٠٠٠ ٥٤٠-٥٤٣ ټش ټو ټي ټي ټا ټو ټو ټو.

درباره‌ی رمان و رمانی هزاره‌کاران. رزا شوان

زاراوی رمان که به زمانی ئینگلیزی (نقیل)، له زمانی ئیتالیش (نقیلا) یه، که له که‌ی وش‌ی (نقیلس) و رگیراوی، له رچ‌کیشدا وش‌که‌ی کی لاتینی، به واتای (نو) دت. وش‌ی (رمان) یش، وش‌ی کی فر‌نسیی. له زمانه‌و به‌او به‌تو. له ئستادا به‌ش‌کی زری زمانه‌کانی جیهان به زمانی کوردیش‌و، به ئم ژانر ئد‌بیی وش‌ی "رمان" به‌کارده‌نن. له س‌ده‌ی ه‌ژده‌مدا، وش‌ی (رمان) زیاتر به‌ ئاماز‌کردن به‌ کورت‌ چیر‌کی خ‌ش‌ویستی و پیلانگ‌ی به‌کارده‌نرا. له ماوی (۲۰۰) س‌ده‌ سا‌ی رابردوودا، رمان بوو به‌ ی‌که‌ک له فرم ئد‌بیی گرنه‌کان. به‌ ناوبانگترین و گرنگترین ژانری ئد‌بی ئم س‌رده‌م‌یه.

باس‌کردن له رمان، باس‌کردن له ج‌ر‌کی گرنه‌ و باو و به‌اوی ئد‌بی، که له ئم‌ده‌ شوه‌ن‌کی به‌ری له ئد‌بدا ه‌یه. رمان له چیر‌ک در‌ژتر و له چ‌ند رووی‌که‌و جیاوازی له‌گ‌ چیر‌کدا ه‌یه. له‌گ‌ ژانر‌کانی تری ئد‌بیشدا جیاوازی ه‌یه. جیاوازی رمان له‌و‌دایه، که چ‌ژ و خ‌شی و جوانی هون‌ر و زمان و ئند‌ش و فانتازی و ئفسوونی له‌خ‌گرتوو. باس له که‌ش‌کانی زیان و ململان له‌ن‌وان باش و خراپ و ش‌ و ناشتی و له هیوا و له خ‌ون‌کانی مر‌ف د‌کات. رمان خو‌ن‌ران ده‌ن‌ت ناو جیهان‌کی به‌رینه‌و، وایان له‌د‌کات د‌ست له خو‌ندن‌و‌ی ه‌ن‌گرن تا بزنان رووداو‌کان به‌ کو د‌گ‌ن و به‌ چی که‌تایان د‌ت.

ئه‌گ‌رچی ه‌ند‌ک له تو‌ژ‌رانی ئد‌ب، پ‌یانوایه که رمان هون‌ر‌کی داه‌نراوی تاز‌یه و له ر‌ژئاوادا س‌ری ه‌ده‌ا. به‌ام له راستیدا م‌ژوو‌ی‌کی دانه‌به‌اوی ه‌یه که د‌گ‌ت‌و به‌ زیاتر له دوو ه‌زار سا به‌ر له ئم‌ده. ر‌س‌نایه‌تی س‌ره‌ده‌انی رمان به‌ ی‌نانییه‌کان و رمانییه‌کان د‌گ‌ت‌و. ه‌رچ‌ند مشتوم له‌س‌ر رچ‌که‌ و ر‌س‌نایه‌تی ه‌یه. س‌ر‌تای رمان ه‌رچ‌یه‌ک به‌ت، تا د‌ت به‌ر و ناوبانگ و به‌ر‌بوون‌و‌ی زیاتر د‌چ‌ت. رمان به‌ش‌که‌ک له کولتووری مر‌ف‌فایه‌تی ه‌ر و‌ک ی‌که‌ک له نموون ه‌ر به‌ ناوبانگ و به‌ن‌رخ‌کانی کولتووری مر‌ف‌فایه‌تی د‌م‌ن‌ت‌و.

هونـری رمان، یـکـکـ لـ هونـر ئـدـبیـ فرـ برـباوـکان. بـ هـی زری رماننووسانـو بـت یان زری هـواداران و خـنـرانی رمان بـت. رمان بـ گـرنگـترین ئامـرازی زانستی و رـشـنبـیری دـزانـرـت. ئـمـش لـبـر ئـوی کـ پرس و کـشـ کـمـایـتی و نـیـشـتـمانی و نـتـوی و سیاسی و مـرـقـایـتیـکانی لـخـگـرتـوون. رمان هونـرکی پـ لـ زانیاریـ، کـ خوـنـران دـوـمـند دـکات.

رمان چیـ؟

رمان هونـرکی ئـدـبی نووسراوی درـژ، ژانـرکی گـرنگ لـ ژانـرکانی ئـدـب. دـقـکی گـانـوی خـیاـئـامـزی دوورودرـژ، لـ گای گـرـرـو (رماننووسـو) بـ نووسین دـگـیـنـرـت. رمان لـ زنجیر رووداوـک یان لـ زنجیر چیرـکـکی یـک لـ دوا یـک پـکـهاتـوو. لـسـر بـمـای خـیا دـامـزراو. رمان داـژـراوـک، تیـدا کـمـکـر گـز بـیـکـو گـرـدراون. بـپـی رمانـک، پـیـوی لـ ریزبـندی لـ لـکـکـیـنـوـکانی رووداوـکان دـکـرت. باس لـ ژیانی پاـوان و کارـکـتـر جـاـوز خـیاـییـکان یان راستیـکان دـکات. لـ چـندین رووداو و لـ چـندین کات و شوـنی فراواندا دـکات. رمان بـرـهـمی ئـزموون و خـیاـی بـپیتی مـرـقـ. لـوانـی ئیلهامی نووسینی رمان لـ سـرچاوـیـک یان زیاتـر و وـرگـیرا بـت. بـمـام سـرچاوـی چوارم و دوا یـمـین خـیا. بـگومان خـیا رـکـکی سـرکـی و گـرنگی لـ داـشـتنی هـموو رووداوـکـدا هـی. رمانی کورت و رمانی درـژ هـی. رمانی کورت لـ نـوان (۳۰۰۰ بـ ۴۰۰۰) و شـی. سـرـوتـری ئـم ژمارـی، بـ رمانی درـژ دادـنـرـت. هـریـکـش لـم چـشـنانـگـزارشت لـ زین و هزر و لـ روانینی رماننووس دـکـن. رمان بـدرـژایی سـردـمـ ئـدـبیـکان، بـشـداریی لـ گـیـنی ئایدیا (المثل) ئـدـبیـکان کردوو. شـواـز جـاـواـزـکانی جـپـنجـی خـیان لـسـر رمان بـجـهـشتوون.

رمان لـ چـند رگـزـکی گـرنگ پـکـهاتـوو، لـوانـش: خـیا، بیرکـ، بابـت، گر، کـسـایـتیـکان – مـرجـیش نیی کـسـایـتیـکان مـرـقـبن، دـشـت ئاژ و باـند و شتی خـیا ئـفسـانـی بن بـ تایبـتیش لـ رمانی هـرـزـکاراندا کات، شوـن، رووداوـکان، زمان، شـواـز، دیالـگ، وـسـف، گـشـنیـگا، گـانـوی رووداوـکان لـ لاین (رمانبـژ —

نووسـرـوـو) وـوـ. لـ هـر رـمانـكـيشـدا كـشـيـك يا زياتر هـيـ. پـويـسـتـ پـاـوان يا كارـكـتـرـر سـرـكـيـيـكـي رـمانـكـ، چارـسـري گونجاوي كـشـكان بـكات. فانتازياش يـكـكـ لـ فاكـتـرـرـكـاني جيهاني رـمان و چيرـك و هونـر. فانتازي بـ شـوـيـيـكـي ئـدـبـي دـوتـرـت، كـ مـيـلي ئـوـي هـيـ، لـ داب و نـريـتي باو دابـت و كاري لـ لـژيـك بـدـر بـكات.

زـر بـ كورتـي و بـ چـي باسـي گـرـنـگـتـرـين رـگـز سـرـكـيـيـكـاني رـمان دـكـيـن:

۱- بابـت: بابـت برـيـتيـيـ لـ بـنـما و ئامانـجـي رـمان. ئـو مـبـسـت و پـيامـ خـوازراوـيـ كـ رـمانـوـس دـيـوـت بـ خوـنـدـراني رـمانـكـي بـگـيـنـت. بابـت ئـو پرسـ بـنـتـيـيـ، كـ رووداوـكـاني مـانـكـ بـ دـوـريـدا دـسوـوـنـوـو. رـمانـوـس دـبـت بـزانـت، دـيـوـت چـي بـنوـسـت، و چـن و لـ كوـوـو دـسـتـپـبـكات. پـويـسـت رـمانـوـس زـر وريـابـت لـ هـبـژاردنـي بابـتـكـي مـدـرـين و دانـاني ناوـنـيـشانـكـي گونـجاو، تا سـرنـجـي خوـنـدـران رابـكـشـت.

۲- رووداوـكـان: رـمان لـ گـيـ زنجـيرـيـك رووداوـوـو دـردـبـت. رووداو ئـو كـمـمـ وردـكـاريـانـن كـ تـيـانـدا، پـاـوان و كارـكـتـرـرـكان دـژين. تا دـگـن بـ كـتـايـي رـمانـكـ. هـر رووداوـكـيش كات و شوـنـي ديارـيـكـراوـي خـي هـي. قـيرانـكان لـ رـمانـدا، سـ شـوازي بنياتـان دـبينـن، بـمـام ريزبـنـدي ئـم بـشانـن، مـرجـي پـويـسـت نـين: (سـرـتا، پـلـتـك "گـر"، كـتـايـي) رووداوـكـان بـ يـكـوـو گـرـدـراون. كـ رـمانـوـس بـ شـوازـكـي گـانـوـي هونـري بـ خوـنـدـراني دـگـيـنـت. سـرـچاوـي ئـم رووداوـو يـان رووداوـانـن، رـمانـوـس لـ ژيـاني راسـتي خـكـيـوـو وريـانـدـگـرـت و بـ شـوـيـيـكـي هونـري ئـدـبـي، لـ چـوارـچـوـي رـمانـكـدا دايـان دـبـت.

۳- پـاـوان و كارـكـتـرـرـكان: لـوانـيـكـ كارـكـتـرـر ئاسايـيـكان، بـ درـژايـي رـوتـي رـمانـكـ، سـيـما و تايـبـتمـنـديـكـانـيان نـگـنـت. پـاـوان و كارـكـتـرـرـيش هـيـ گـشا دـكات، كـچ بن يا كوـبن. كـ رووداوـكـاني رـمانـكـ دـگـنـت، دـشـش گـانـكـاري بـسـر پـاـوان و كارـكـتـرـرـكانـدا بـت. پـاـوان كارـكـتـرـرـكـي تـوـريـيـ لـ رـمانـدا. كـسايـيـكـي نـرم و نيـانـ. توانـاي گـانـكـاري و چارـسـرـكرـدنـي هـيـ.

۴- كات لـ رـمانـدا: دوو جـرـر كات هـيـ، يـكـمـيان كاتـكـي

گشتیی ک رووداو کانی رمان ک تیدا روود د، و ک
ق ناغ کی دیاریکراو، و ک، س د ی ی یان سا سا ک ل سا مان.
دوو میان، ئ و کات ی ک ماو ی ی کی دیاریکراو د خات وو، ک
رمان ک تیدا روود دات و ک: ر ژ ک ل ر ژانی دیاریکراوی
مانگ.

۵- شو ل رمان: ئ م ش پ ویستی ب ئ و ه ی، ک
رمان نووس س ردانی شو ن کانی رووداو کانی رمان ک کی
بکات. ب ئ و ی ب وردی باسی بکات. ب ئ و ی یش خو ن ران
بتوانن ل گ رووداو کاند بژین، و ک ئ و ی راستیی کی
راست قین بن.

۶- ش وازی رمان: ستایل یا ش واز بریتی ل ت کنیک و
ل و ک م م م نامراز هون ریسان، ک رمان نووس ب
گ یاندنی چیر کی رمان ک ی ب نامانج کانی ب کارایان
د ه ن ت.

۷- دیال گ ل رمان: دیال گ بریتی ل گفتوگ یان
ئا و گ ی قس کردن ل ن وان دوو کار کت ر یان زیاتر ل
کار کت ر کانی رمان ک. ئ رکی بند تی دیال گ، بریتی ل
پ دانی بیر ک یک س بار ت ب رووداو کان. ی ک کیش ل
پ کها ت کانی دیال گ س ر ک و توو، ئ و ی رمان نووس خ ی ل
ه ی کوشند بپار ز ت. جاری واش ه ی، دیال گ ل
ش و ی م ن ل گ دای، پان وان یا کار کت ر ل گ خودی
خ دا د دو ت "ل ب رخ ی و قس د کات".

۸- گ ان و ی رمان: ب واتا گ ان و ی رووداو کانی رمان ل
لایان رمان نووس و ب نووسین. ب ش واز کی زمانی پ ت و
هون ریی ئ و ت، ک ل گ رووداو کانی رمان ک ی، ل گ
ج ماو ره فراوان ک ی ئ م رمان د خو ن ن و
بگونج ت. ل بند تی شدا رمان پشت ب باس کردن و
گ ان و ی دیال گ و ململان ی ن وان کار کت ر کان
د ب ست ت.

۹- زمان: زمان ک ر ست ی د رب ی و گ یاندن. رمان یش ل ر ی
زمان و پ ی ف کانی و داد ن ژر ت. پ ویست رمان نووس،
شار زایی کی باشی ل زمان و زمانی گ ل ک ی ه ب ت. چونک
س ر ک و تنی دیال گ ب ب کار ه نانی دروستی وش و زار او و
ت نی د نگی گونجاو ب د ست د ت.

پ ویست رمان نووسانی م د رن، ئ م راستیی ش بزنان، ک
م ر ق ی ئ م س ر د م، ئ تر باو یان ب بوونی ئ و ه ن

نښه بېنراوانه و نه و رځانه ئه فسانه ييانه نيد، كه له رځمانه كلاسيكيه كانه، تواناي كه نترسې بېلېوې بېردنې بزووتنه وي مرقف و سروشتيان هېو. جيهاني نه مې له روانگې مرقفې مېدېرنه و، بېلې ياسا دېرونيېدې كان رځخراو. بېلې نه مې داستانې كه ته وانينيان له بارې گېردوون و خوداوېندې كانو له خېگرتوون، چېتر له گې هېشيارې تاك و كه مېلگاي نوېدا ناگونجېن، واتا واپېويست دېكات كه رځمانووسان بې دواي ستايلى نوې گېلې انوې رځماندا بگېلېن و دابهېنن، كه له گېلې راستيې نه ستاي سېردېم و بېهاكانيدا بگونجېن. (هېگل) ئاماژې بېوې دېكات، نه دېبې سوارچاكي كه گوزارشت له رځحې سيستمې فيدېدې (دېرې بېگي) و بېهاكاني سوارچاكي و رمبازي و شمشېربازي باو دېكات. بېلېم سيستمې فيدېدې بېرېو كه مېوونېو و نه مان بېته و. تا نه و رادېلې كه بېهاكاني سوارچاكي بې نه مې سېردېم نامې و كه ميدېن و بوونې ته مايې گا ته جاي. نه گېر داستان كچې نه و نه قېيدې ته كه نه يې، بېلېم رځمان كچې نه مې نه قېيدې مېدېر نه يې، كه جيهاني جادوو و جنېدې و خېو نه فسووناويېدې كانې ته پېدې اندوو. دېو گېلې انكاري له شېواري گېلې انو و دېرې بېن و ناوېلېدې زانستېيې كانې رځماندا رووبدات، تا رځمان وېنې ژياني راستي بېكات و گوزارشت سېردېمېكي نوې بېكات.

رځماني هېرزېكاران:

بېلې بېندي يې كه مې جا نه نامې مافې كانې منداېان، كه ته مېني ستانداردې منداې ديارې كردوو.، منداې هېر كه سېدې - كچ يا كوې - كه ته مېني له ژېر (۱۸) ساوېو بېت. نه مې ماوې ته مېنېش بېلې گېلې كردنې جېستېي و دېروونې و نه قېي، كراوې بې چېند قېناغېدېو. يې كه له وانې قېناغې هېرزېكاريدې، له نه وان (۱۳ - بې - ۱۸) ساېانې. بې واتا "هېرزېكاري قېناغې گواستنېوې گېلېشې جېستېي و دېروونې مرقفې، له نه وان منداېي و گېنجېدا روودېدات". نه مې گواستنېوې، گېلې انكاريدې بايېلې ژيېدې كان، پېگېلېشېتنې سېكسې، كه مېلېاېتي و دېروونې له خېدېدې گرېت.

هېرزېكاري يان (نه وچېواني)، سېردېمې زېلېني پېروېردېيې بې هېموو مرقفې. چونكه له مې قېناغېدا كارامېي و داهېنان و له هېمووي گرنكتر خېون و خېلېاېلې كانيان دروست دېبن. خېلېاېش پېويستېيېكي بېلېتي داهېنانې. جيهانېكي گېوېرې و

فراوان لـبـدـم هـرزـکاراندا دـکرـتـو و دـتـوانـت بـ
ئازادی خـیا بکات.

ئـدـبی هـرزـکاران، جـرـرـکـ لـ ئـدـب، ئامانجی ئـو
خوـنـرانـیـ کـ تـمـنیان لـنـوان دوانز بـ هـژد ساـ.
کتـبـکانی ئـدـبی هـرزـکاران جیاواییان لـگـ کتـبـکانی
ئـدـبی منداـاندا هـیـ. کـ چارـسـری بابـتـگـلـکی زیاتر
ئاـز دـکـن. ئامانجیش خـکـیـکـ کـ زیاتر پـگـیشـتوون.
دـتـوانن زیاتر تـبـگـن و وـرـبـگـن. لـ ئـستادا رـمانی
هـرزـکاران، لـ ئـدـبی گـلانی پـشـکـوتوودا، ژانرـکی ئـدـبی
فانتازی بـاو و باـادـستـ. لـ ئـمـدا بـ سـدان رـمانووسی
پسـپـر و بـناوبانگی بواری رـمانی هـرزـکاران لـ جیهاندا
هـیـ. بـ سـدان رـمانیان بـ هـرزـکاران نووسیون و بـ
ملاـنـان دانـیان لـیان چاپـکردوون و فرـشـاون. بـشـکـ
زریان کراون بـ فیلمی ئـنیمـیشن و بـ فیلمی سینـمایی و بـ
زنجیرـ درامای تـلـلـفـزیـنی.

رـمان رـبـکی گـرنگی لـ هـشیاری و تـگـیشـتی هـرزـکارانی
خوـنـردا هـیـ. دـکرـت یارمـتیان بدات کـ خـیان لـ
جیهانی دـوروبـریان تـبـگـن و بتوانن رووبـووی
بـرهـبـستیـکان و کـشـکانیان بـنـو و کـ رووبـوویان
دـبـنـو.

زـر خوـنـدنـو لـ کاتی هـرزـکاریدا، دـتـوانـت خـراتر و
ئاسانتر هـرزـکان بخاتـ سـر رـگای سـرکـوتن. لـکـبـینـوکان
دـریانـخـستوو کـ ئـو هـرزـکارانی کـ جگـ لـ کتـبـکانی
قوتابخانـ، کتـبی تر دـخوـنـدنـو، ئـگـری سـرکـوتنیان زیاتر لـ
داهاتوودا. هـرزـکاران بـ خوـنـدنـوی رـمان، توانای
وـشـسازیان زیاتر دـبـت. ئاستی زیرـکیشیان بـرتر دـبـتـو.
یارمـتی ئـو وـشیان دـدات لـ داهاتوودا، باشتر بیرـکـکانیان
دـرـبـن. ئاگاشیان لـ لایـنـ جیاوازیـکانی ژیان دـبـت و
دـشتوانن بـ ئاسانی مامـبـ لـگـبـ گرفت و کـشـکانیان بکـن.

لـگـبـ پـشـکـوتنی سـرسوـهـنـری تـکـنـلـژیا و داهـبـنـانی شتی
سـپـر و سـمـر لـ جیهانی ئـمـدا. رـنمایی هـرزـکاران ئاسان
نیـ کـ لـ یاری فیدیـیی و مـبایلـ زیرـکـکانـو، بـرـو کتـبـ
و خوـنـدنـو ئاراستـ بکـرن. ئـگـر بتوانن هـرزـکاران تامـزری
خوـنـدنـوی کتـب بکـین و بـ باشترین ئـو رـمانانـ ئاشنایان
بکـین کـ بـ تایبـتی بـ هـرزـکاران نووسـراون،
کاریگـریـکی گـورـیان لـسـر ئـمـ و داهاتوویان
دـبـت. چوـنـکـ تـمـنی هـرزـکاری تـمـنی چـست و

چالاکیی.

ئایا رمانی هـرزکاران لـ ئـدی هـرزکارانی کورد سـری هـداو؟

وـکو پـشتر وتمان مندا لـ دایکبوونـو، تا تـمـنی هـژد ساـان بـ منداـان دادـنـرت و ئـم ماو تـمـنـش کراو بـ چـند قوناغـکـو. رمان بـ منداـانی تـمـن تا (۱۲) ساـان، نـ لـ رووی دـروونی و ئـقـی و هـزری و زمانـو، نـ ئـو پشوو درـژیدـشیان هـیـ کـ رمان بخوـنـو و بـ باشی لـ مـبـست و لـ ناوـکـکـی تـبـگـن. بـیـ دروست وایـ کـ بنووسـرت (رمان بـ هـرزکاران) یان (رمان بـ مـردمنـدان). یان (رمان بـ نـوجـوانان). وشـی (هـرزکاران) بـ پـسـندـتر دـزانـم. ئـگـرچی هـندک لـو رمانـنی کـ بـ هـرزکاران نووسـراون، پاـوانـکانیان لـژـر سیانـز ساـییـو. بـ نموونـ هایدی نـ ساـانی پاـوانـی رمانی (هایدی) نووسینی خاتوو یـهـانا شبیری. (ئـلیـس) ی دـ ساـان، لـ رمانی (ئـلیـس لـ وـاتی عـجـباتیـکان) لـ نووسینی رمانـنووس لویس کارـل. (لولو) ی هـشت ساـان پاـوانـی رمانی (کچی دورگـ بچکـلـکـ) نووسینی مامـستا ئـمین محـمـد. (ناز) ی دـساـان پاـوانـی رمانی (نازیلی مانگ و شازادی خـر) نووسینی خاتوو پـیـام ئیبراهیم.



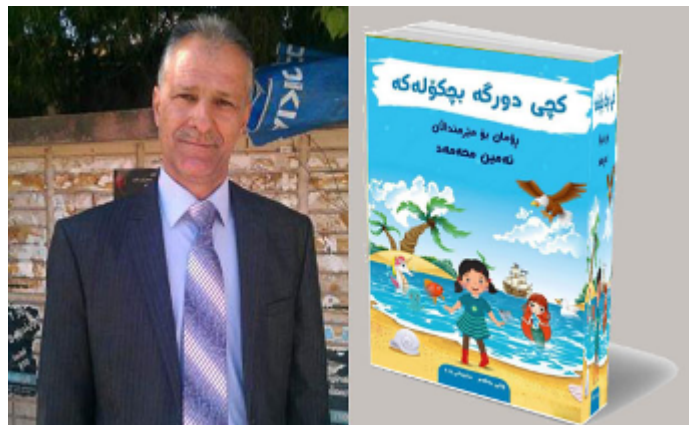
رمانی نایلی مانگ و شازادی خـر و نووسـر پـیـام ئیبراهیم نووسینی رمان بـ هـرزکاران، گرانتر لـ نووسینی رمان بـ گـورـساـان، چونکـ نووسینی رمانی سـرکـوتوو بـ هـرزکاران، پـویستی بـ شارـزایی لـ مـرج و لـ بنـما پـویستیـکانی نووسینی رمان بـ هـرزکاران هـیـ. پـویستی بـ خـیاـکی فراوان و بـ شـوازـکی هونـری نووسین و بـ تـکنیکی داـشتن و بـ زمانـکی پـتی و دـوـمـندی کوردی هـیـ، پـویستی بـ شارـزایی لـ

سایک-لژیای هرزکاران هی.

تا ئستا چند نووسرکی کوردمان ک باسیان ل رمان ب هرزکاران کردوون، وکو دستپشخ، ئامازیان ب دوو چیرکی چاپکراوی نووسر و رماننوسی کوردمان مامستا (عزیزی مالا رش) داو. ئو دوو چیرکش (گورگ و بزن - ۱۹۹۰) و (ب-ر - ۱۹۹۱) ک. بام ئم دوو چیرک ل زار روو، مرجکانی رمانیان تدا نی، سرر ای ئو و ش تا رادیکیش زمانکی ناوچی بی کارهناو. ئگر ناوی رمان، ل هر چیرککی درر ب هرزکاران بنین، گلک چیرک و حکایتی فلکلری و میلی کوردی درر ژمان ب هرزکاران هی.

مبستیشم ئو نی، ل دسزی و هیوی مامستا عزیزی کم بکم م. ک نزیکی (۳۴) سا بر ل ئستا هیوی نووسینی رمانی ب هرزکاران داو.

ب شانازیوو دمم، ئمی کورد چندین ک رماننوسی گورکارانمان هی، ک چندین شاکار رمانیان نووسیون. هندکیان ناوبانگی ناوچی بی و جیهانیان هی. بام ب داخو تا ئمرش نووسرانی پسپری بواری نووسینی رمان ب هرزکارانمان نی. وکو پویست ئاو ل رمانی هرزکاران ندراو تو. ک رمانی هرزکارانمان نبت، کواتا جمهوری خونری رمانی هرزکارانیشمان نی. ئگر تاک و ترا هشین، رمانی هرزکاران ب زمانی بگاند دخوننوو. تا ئستا ل دوو س رمان زیاترم نبینوو، ک ب هرزکاران ل زمانی بانیوو و رگابت ب سار زمانی کوردی. چند چیرککی درر ژیان ب هرزکاران و رگابتون ب سار زمانی کوردی، بام وکو وتمان جیاوازی ل نوان چیرک و رماندا هی.



رمانی کچی دورگه بچکوله که و نووسر ئمین محممد

خەشبەختانە پەرار، ساڵی (٢٠٢٢) رمانەکی کوردیی تایبەت بە ھەرزەکاران، چاپکرا و بەاوکرایوو، کە رمانی (کچی دورگە بچکەلەکە) یە لە نووسینی شاعیر و چیرەکنووسی ناسراوی بواری ئەدەبیاتی منداڵان، مامەستا "ئەمین محەممەد".

پەموایە ئەم مژدەیەکی دێخەشکەر بە سەرھەڵدانێ رمانی کوردی بە ھەرزەکاران. لە ساڵی پارێشدا (٢٠٢٣) سە رمانی تر بە کوردی بە ھەرزەکاران، بە دواي رمانەکی کچی دورگە بچکەلەکەدا ھاتن و چاپکران و بەاوکرانوو. ئەم سە رمانەش، رمانی (نازیلە مانگ و شازادەي خەر)، لە نووسینی چیرەکنووسی بەاری منداڵان، راگەیانەنکار، خاتوو "پەيام ئیبراھیم". مەن بە کورتی و بە چەي دوو نووسینم دەربارەي ئەم دوو رمانە نووسیو. لە سایتە ئەلیکترۆنییەکان و لە گەفاری "ژیار" و لە گەفاری "دیالۆگ"دا بەاویانمکردوو. یەکەمیان بە ناوێشانێ (خوێندنووێک بە رمانی کچی دورگە بچکەلەکە). دووێمیان (پەيام ئیبراھیم و رمانی نازیلە مانگ و شازادەي خەر). شاعیر و چیرەکنووسی منداڵان مامەستا (عەلی حەممەشید بەرزنجی) یش لە ساڵی (٢٠٢٣) دا، دەربارەي رمانی کچی دورگە بچکەلەکە، نووسینەکی بە ناوێشانێ (رمانی کچی دورگە بچکەلەکە و چەند سەرنجەک) لە رێژنامەي (کوردستانی نوێ) و لە چەند سایتەکدا بەاویکردتوو. چەند لایەنەکی ئەم رمانەي ھەسەنگاندوو.

ھەرۆھا چیرەکنووس و و شاعیری بواری منداڵان، مامەستا (سەردار قادر) یش دەربارەي ئەم رمانەي مامەستا ئەمین، نووسینەکی بە ناوێشانێ (گاریگەری زمان لە رمانی کچی دورگە بچکەلەکە) دا، لە چەند سایتەکاندا بەاویکردتوو. کە تەیدا تیشکی خستتە سەر لایەنی زمان شارەزایی و پاراوی مامەستا ئەمین لەم رمانەدا.

ھەر لە دواي بەاوکردنووێ ئەم رمانە، شاعیر و چیرەکنووسی بواری منداڵان کاک (رەستەم خامەش) دیمانەيەکی لەگەڵ مامەستا ئەمین محەممەد سازداو و لە رێژنامەي "کوردستانی نوێ"دا بەاوی کردتوو، مامەستا ئەمین لە وێبەمی پرسیارەکانی کاک رەستەم دا، باس لە ئەزموونی نووسینی خەي لە بواری منداڵاندا دەکات. باسیش لە نووسینی رمانەکی (کچی دورگە بچکەلەکە) دەکات.



رمانی جانتاکھی کار و عوسمان دڙو ش

رمانی سڀيڻم ٻه هزار ڪارن، ڪهه لڳ ساڳي (۲۰۲۳) دا، چاپڪرا و ٻا وڪرايو، رمانی (جانتاکھی تارو) ي، لڳ نووسيني شاعير و چيرڪنووسي بواری منداڻان ڪاڪ ”عوسمان دڙو ش“.

هه رٿم رمان لڳ ساڳي پاردا، لايڻ نووسر دڪتر (جليل ئبراهيم الزهيري) ي، لڳ ڪورديڊو و ريگڻاو ٻه سر زماني عربی ٻه ناوی (حقیقة آرو). ٻه نام من تا ئستا ئم رمانی ڪاڪ عوسمانم پنڳڻيشو ڪه بيخو نم و. ٻه ماسنج رڪشي نام ي ڪم بي نارد ڪه ٻه (پی دی ئف) رمان ڪيم ٻه بندرت. ٻه نام تا ئم نووسينم هيچ و نام ڪي نڊاو ت و. دوو بار ش پير زبایي و دڙو ش لڳ ڪاڪ عوسمان دڙو ش ڪم.

رمانی چوارم ٻه تاز لاوان، رمانی (زبرايڪ لڳ دارستان ڪانی سوید دا) لڳ نووسی شاعير و چيرڪنووسي بواری ئد بي منداڻان، مامستا (ٽاڪ محمّد سابر). تيرازی (۱۰۰۰) دان و لڳ ساڳي (۲۰۲۳) لڳ شاری (بان) لڳ رهه ٽا تي ڪوردستان چاپڪراو. مامستا ٽاڪ ٻه (پی دی ئف) بي ناردم. ئم رمان (۲۴) ٻه ش، پاوان ڪي (ئادم) ڪو ڪي مندا ٽم ٽم نزيڪ (۱۱) سا ٻه. لڳ رووی بير ڪو هاني منداڻان دڙو دات ٻه ٽا ٽو ٽو. ٻه داخو ئم رمان پڻ لڳ هڻي رنووسي و زمان وانی. پيام ڪشي ٻه شو يڪ گياندوو ڪه لڳ گ خواستی منداڻانی ڪورد و لڳ گ داب و نريتي ڪورد واريڊا گونجاو نيي. بريا ئو ٽو ٽو پڻ لڳ گ ٽو ٽو لڳ ڪرداي لڳ چاپڪردنی رمان ڪي و پڻ لڳ شانی نووس رانی شار زای رمانی بدایي، لڳ گ ٽو ٽو شدا جوان ترين پير زبایي و دڙو ش لڳ مامستا ٽاڪ سابر ڪم.



بـەرگی یـەکـم دووـمی رـمانی ملوانکە ئـفسوناوی بـهـرزـکاران **ـ ئـمین محـمـد**

بـهـ مامـستا ئـمین محـمـد، کـه بـه (پی دی ئـف) رـمانـکـه ی بـهـ نارد. جوانترین دـستـخـشی و پـیرـزبایی لـدـکـم. لـ هـفتـی یـکـمـی مانگی شوباتی رابردوودا، نووسینـکـم بـه ناوی (خوـندنـوـیـک بـه رـمانی ملوانکە ئـفسوناوی) نووسی لـ سایتـکاندا بـهـاوکردـو. ئـگـر یـکـک ئارـزووی خوـندنـوـی ئـو نووسینـم بکات، ئامادـم کـه بـه ئـیمـلاکـی بـینـم. رـمانی ملوانکە ئـفسوناوی، لـ ناوـنـشانـکـه یـو و لـ سـرـتاو بـه ئـفسون دـست پـدـکات، هـر بـه ئـفسونیش چارـسـری رووداوـکان دـکات و کـتایی دـت. ئـم رـمان، رـمانـکی خـیـالی فانتازیی، لـ هـمانکـا تیشدا رـمانـکی خـیـالی زانستیی و رـمانـکی داهاتوو (جـرـکـه لـ جـرـکانی رـمان) لـو پـنج رـمان بـهـرزـکاران رـمانی ملوانکە ئـفسوناوی جوانترین و هونـریتـرین و فانتازیتـرین رـمانی کوردیی بـهـرزـکاران، لـ هـموو روویـکـو لـ ئاستـکی بـرز دایـه.

دـتوانین بـهـمین، کـه رـمانی (کچی دورگـه بـچکـلـکـه) بـهـرزـکاران و ساـی (۲۰۲۲) بـه ساـی سـرهـهـدانی رـمانی هـرزـکاران لـ ئـدـبی هـرزـکارانی کورد دابـنـین. دـستـپـشـخـری و شانازیش بـه مامـستا ئـمین محـمـد دـگـگـتـو. هـیوای ئـو دـخوازم کـه نووسـرانی شارـزای تر، بـهـنـ ئـم بوار و خـیان تاقی بـکـنـو و ئاوـزـنگی لـ ئـسپی توانا و شارـزاییان بـدن. بـه ئـو ی رـوتی رـمانی هـرزـکاران لـ ئـدـبی هـرزـکارانی کورد بـکـو و ئـو و خـی بـگـیـنـت بـه کاروانی رـمانی هـرزـکارانی گـلان. ئـگـر بمانـو و ئـشتـک نییـه ناوی ئـستـم و نابـت بـت.

ئـستا دـتوانین ئـو بـهـمین کـه (رـمانی هـرزـکاران) لـقـکـه لـ

ئەدەبىي كوردى. دەتوانىن.

ژانىركى تر بى ئەدەبىي كوردىمان زىادەكەين بى ناوى (ئەدەبىي ھەرزىكارانى كورد). وەكو ژانىركى ئەدەبىي سەربەخە، لى ئەدەبىي مىنداۋانى كورد و لى ئەدەبىي لاوانى كورد جىابەكەينە، چونكى قەنىغى ھەرزىكارى لى زەر رووۋە تايىبەتمەندى خە ھەيە.



لى و باۋەتەم كە كوردەكى كەم، ناوى كەچەكەي بلىمەتى كورد و جىھانى، بچوۋەتەن رەمانووس لى ئەۋرۇپادا، لىۋانەشە لى جىھاندا (بەفرىن شادەست كەرىمى) ى بىستەۋە. ئەم كەچەكەي جۋان و زىرەك و بلىمەتەمان. خەكەي رەزەكەتەتى كوردستانە. باۋەكى (شادەست) بە ھەي خەباتى پەشمەرگەيەتەيە، ماۋەيك لى شارەچكەي (كەلار) نىشتەجە دەبن. تەمەنى بەفرىن چۋار سە بوو، وەكو پەنابەر خانەۋادەكەي روۋيان لى نەروىج كەرد و لى شارى (ئەسە) ى پائەختە نەروىج گەرسەنەۋە.

بەفرىن لى ماۋەيەكەي زەر كەمدا، بە خەندەنەۋە و بە نوۋسىن فەرى زمانى نەروىجە بوو. بەفرىن لى پەلى چۋارى قوتابخانەي بىنەتەيدا، كە تەمەنى (۹) سەۋان بوو، چەندە شانەيكەي بە زمانى نەروىجە بە قوتابخانەكەيان نوۋسى و دەريانەنەن و لىسەر شانەدا نەمەش كەرن. جەي سەرسەۋمانى مەستەكان و ھەۋەكەنى بوون.

بەفرىن كەرىمى كە لى سەي (۲۰۰۹) دا، كە تەمەنى (۱۰) سە بوو، لى پەلى پەنجە بىنەتەيدا بوو، بە يەكەم جەر رەمانەكەي بە ھەرزىكارن، بە زمانى نەروىجە نوۋسى بە ناۋنەشانى (مارىا و زەدايكەي) بە زمانى پەتى نەروىجە نوۋسىۋەتە كە (۷۰) لاپەتەيە. لى ھەمان سەدا بەيان چەكەرد و بەۋەيان كەردەۋە. بەفرىن لىم رەمانەدا، باس لى كەشەيكەي جىھانى دەكەت. كە كەشەي لىكە جىا بوۋنەۋەي ژن و پەۋە، كە مىنداۋەكەيان دەبنە قوربانى و باجى لىكە كەرى جىا بوۋنەۋەي دايك و باۋەيان دەبن.

د بـت چار نووسی ئو مندا نان له سایه ز دایکدا چـت
 بـت؟ پانوانی سـر کی ئم رمانه بـفرین کـریم، کچـی کی
 تـمـن د سا و نیو و ناوی (ماریا) یـ. دایک و باوکی
 لـی کتری جیاد بنـو و د کـو و تـ بـرد سـت ز دایک. ئـم
 رمانه بوو بـجـی سـرسو مانـی هـموو خوـنـرانی نـروـیج، کـ
 کچـی کی (۱۰) سا نان کورد، رمانه کی نایابی وای بـ زمانه کی
 پـتی و شیرینی نـروـیجی بنووسیت. کـ تا ئـستا شتی وـ لـ
 مندا نان نـروـیج و ئـوروپاش نـوـشاو تـو. بـفرین ئـندامی
 کـمـی مندا نان کورد ـ لـ نـروـیج بوو. هـر لـ پـلی
 پـنج و لـ تـمـنی (۱۰) سا یدا، دـستی بـ نووسینی رمانی
 دوو می بـ زمانه نـروـیجی کرد، ئـم رمانه لـ ژـر ناوی
 (باوکـ ئـژدیهاکـ) دایـ، لـ تـوابوونی نزیک ببوو و،
 بـ داخـو کـ تووشی کار ساتی و رگـانـی ئـتـمـبـلـکـیان بوو. بـ
 سـختی بـ بـی پـشتی بریدار بوو، لـ مردن گـایـو. سـ
 نـشتـرگـری پـشتیان بـی کرد. ساـکـ لـ سـر عـر بانـ
 بوو. بـفرین کـریمـی لـ ئـستادا، بـوانامـی ماسـتـری لـ
 سـلـژیدا و رگـرت. نیازی بـدـستهـنـانی بـوانامـی
 دکتـرایـ.

کتـبی رمانـکـی بـفرین کـریمـی (ماریا ئـگـ سـتیمورـن
 ـ ماریا و ز دایکی) لـلامـ. ئـگـر در فـتم بـ بـخـسـت،
 نیازم وایـ و ریگـم بـ سـر زمانه کوردی.

ئـگـر بوايـ بـفرین کـریمـی ئـم رمانه بـ کوردی بنووسیايـ.
 دـبوو بـ یـکـم و بـ بچووکـترین رمانووسی ئـدـبی هـرزـکارانی
 کورد. چونکـ (۱۵) سا بـر لـ ئـستا رمانی (ماریا و ز دایکی)
 نووسـیـو و چاپـیکـردوو. ئـگـرچـی خانـوادـکـی بـفرین لـ
 ماـو و بـ کوردی قـسـد کـن و بـ زاریش کوردیـکـی بـفرین
 باشـ. بـام ناتوانـت بـ کوردی بخوـنـتـو و بنووسـتـ.

(*) بـ نووسینی ئـم بابـتـم کـم یا زـر، سوودم لـ چـند
 سـایتـکی ئینگلیزی و نـروـیجی و عـرـبی و رگـرتوو.

رزا شوان

دوبـی: ۲۰۲۴

کتب: شای زمان، لپ پناو تئو یلکردنی دق. نووسار: ء بدولمو تلیب ء بدو

با بت: لککینو

[پ خوندن وای ئم کتب کلیک ئرر بکن.](#)

[Mutalib_ShariZmanDownload](#)

نا دیموکراسی دیموکراسی . سامانی وستا بکر

دیموکراتی واتا دساتی گم بام کات گال ناه شیار بوو چی؟
ئی ئگر دیموکراسی چار ساری کشتکان نکا جگر وای چیی؟

دیموکراسی: پپانی بی واتی: "فرمان وایی گال" شوازی کی
فرمان وایی ک همو هاو اتیی کی "شیاو" بی یسانی تیا یا
بشدار ئبن، ک بپارکان بپی نماییی کانی زیندی
هاو اتیان بی هی پرس پی کی هبژاردنی بگر رد وئرئ گیرن، ک
بارودخی ک مای تی و ئابووری و فرهنگی ل خئ گرت، ک رگ
ب هاو اتیان ئیات چار نووسی امیاری ب ئزادی و یسانی دیاری
بکن، هروها ی کک ل گرنترین بنام کانی دیموکراسی بریتی ل
"پر سیارت"، ک ز ل سیستم بگیرت و وشیاریت زالبت ب سار
زبر و توندوتیژیا.

دست وازی دیموکراسی ل وشای پپانی "دیموکراتیا" و رگراو، ک
وشای پپانی نی ک ل دوو بش پکها توو "دمس" وات گال و
"کراتین" وات فرمان وایی. پمانای "فرمان وایی گال". چ ندین
شوازی ل دیموکراسی هی، بام دوو شوازی بند تی هی، ک
هردووکیان هو ئین ب چ نی تی ب دیه نانی داواکاری
هاو اتیان، ی کیک ل شوازی کانی دیموکراسی، بریتی ل

دیموکراسی استـوخـ کـ رـگـ بـ هـموو هاوـاتیـ کی شیاو ئـیات
بـشـداری استـوخـ و کاریگـر هـبـت لـ بـیاران لـ پـکـهـنـانی
حکومت، و یـکیـ تر لـ شـوازـکانی دیموکراسی، بریتیـ لـ
دیموکراسی نوـنـرایـتی کـ لـ زـربـی دیموکراسیـ مـدـرنـکان بـدی
ئـکرـت کـ هـموو هاوـاتیـ کی شیاو لـ بـیارانا دـسـاتی باـدـست
ئـمـنـدـو بـمـام دـسـاتی امیاری بـ شـوـیـ کی نا استـوخـ لـ
ئـگای نوـنـر هـبـژـردراوـکان بـ نوـنـرایـتی جـبـجـ ئـکرـت.

هاوـاتی شیاو:

هاوـاتی شیاو بـکـسـک ئـوتر کـ لـووی تـمـنـو و توانای
بـیاردانی هـبـ بـ هـبـژاردن و دیارکردنی نوـنـرایـتی حیزب،
کـخراو یان کـسـک تا دـسـاتی خـی پـبـخـش و بـنـوـنـرایـتی
بـشـداری لـ دـرکردنی یاسا و بـوـوـ بردنا بکات.

دـنگـدـری شیاو:

بـکـسـک ئـوتر کـ ئاستـکی بـرزی هـشیاری و تـگـشتنی بـ
لـکـدانـوی با بـتـکان هـبـ و بتوانـ شـرـفـیـ کی ژیرانـ بـ گفت و
گوتاری حیزب، کـخراو، کـسایـتی کاندیدـکان بکات و نـکـوـتـ ژـر
هـژموونی هـست و سـزـو.

هـی شیاو:

مـخـابن ئـوانـی کـ ئـنجامی پـرـسـی دـنگـدان و دیموکراسی
“فرمانـوایی گـل” یـکلایـی ئـکـنـو هاوـاتی شیاون نـک دـنگـری
شیاو کـ ئـمـش بـ گـورـترین و پـ کـشـترین پـرـسـی دیموکراسی
ئـزانـت بـتایبـتی لـ وـاتانی ئـژـهـات و تازـ گـشـکردوـکانا
چونکوم ئـژی هاوـاتی شیاوچـندین جار بـرامـبـر بـ دـنگـری شیاو
بـمـام ئـم لـ ئـژـاوا جیاوازتر.

جـرـکانی دیموکراسی:

*دیموکراسی میلی یان استـوخـ، ئـم زیاتر بـ “ئـینی” یان
سـنـناو ئـبرـت لـ کـی جیهانا بوونی نییـ.

*دیموکراسی سـیالیستی، ئـم جـر لـ دیموکراسی سـرـکـوتنی
بـدـستـهـناو.

*دیموکراسی مـسیحی و ئاینـکانی تر، لـرـیا ئاین ئـبـ بـسـرچاوی
کـی یاسا و سـاکان و ئازادی بـرتـسـک ئـبـتـو.

*دیموکراسی لینـال، ئـم نمونـیـ سـانی زوو زیاتر لـ سویسرا و
وـاتانی ئـسـکـندـنافیا جـبـجـئـکـرا و بـمـام لـ ئـستایا
کاـبـتـو.

* دیموکراسی ناوې ندى، ئېمېيان خراپترين جېرى ديموکراسيې کې شويغيېت بېرھېمى هېناوې، لېرېيا د سېسېتات لای ئېنجومېنى سېرکردايېتيې و گېل ئې بې گوېرايېبې. زېر جېرى ترى ديموکراسى هېيې، بېبېام بې گشتى دابېش ئې بې بېسېر دوو جېرا:

۱. ديموکراسى استېخې. رېگې بې هېموو هاوېاتيېکى شياو ئېيات بېشدارى استېوخې و کارىگېر هېبېت لې بېياردان لې پېکھېناني حکوومېتا، ئېم جېرې لې ديموکراسى لې زېرېک لې وېاتېکان دېستى تېئېخرېت و کارىگېرى استېوخېى هاوېاتى لاوازئېکړېت.

۲. ديموکراسى نا استېوخېيان ديموکراسى نوېنډرايېتى. کې لې زېرېبې ديموکراسيې مېدېرنېکان بېدى ئېکړېت، کې هېموو هاوېاتيېکى شياو لې هېبېزاردنى نوېنډران لې د سېسېتات بېشدارېبن، بېبېام د سېسېتاتى امپارى بې شوېيېکى نا استېوخې لې گېگېاي نوېنډرې هېبېژردراوېکان جېبېجې ئېکړېت. ديموکراسى نا استېوخې ئايديېلېژيا و بېنېما و بېباز و مېبدېئ نېيې، بېبېکو کېمېمېکېوتن و بېهايېکى سياسى هاوبېشې، هېموو لايېک کېکن لېسېرى، بېيې ئېو هېموو دېخې وېرئېگرې.

ناديموکراسى خودى ديموکراسى:

وېک پېشېتر پېناسېکرا کې ديموکراسى واتاي “فېرمانېوايى گېل” و، واتا ئېبېت گېل هاوبېش و يېکسانېن و پېکېوې فېرمانېوايى بکېن، بېبېام هېر بېپېي ئېو واتايې و لې سيستمى ديموکراسيا نادادى و خېسېپانندن ئېسېپېنرې، زېريندې کېى مافېکاني بېرامبېر هېچى کېميندې ئېسېپېندې و لې هېموو لايېکېشېوې داني پيا ئېنرې.

ناديموکراسى بوون لې خودى ديموکراسيا ئېوېيې کې بې زېريندې ئېيات مافېکاني کېميندې پېشېل بکات، زېرېبې کات کېميندېيان نېتېوې ژېردېست مافېکاني ئېخورېت و بېدېنگدان و بې شوېيې ديموکراسى بېدېراوى يېتېدېرې بې نمونې ديموکراسى لې “عېراق، تورکيا و ئېران”.

لې عېراقا بې ديموکراسى و حوکمى زېريندېى نوېنډراني مېزھېبېکى ديارىکراو لې نېتېوې سېردېست، لېگې بېوونى د سېتورېکى دانپيانراوا، کېچى بېردېوام شيعېى با دېست لېبېيې زېريندېى پېرلې مانېيېوې بې ديموکراسى مافېکاني سوننې و کورد پېشېلېکا، ئېوېشى بېدېنگدان بېيان نېکړې لې گېگېى دادگاي بېناو فېدرايېيېوې ئېسېپېنن چوونکوم زېريندېى ئېو دېزگايېش سېر بېوانې.

لې تورکيا بې دېنگدان و ديموکراسى لې گېگېى هېردوو دېزگاي پېرلېمان و دادوېريېوې مافېکاني کورد لې و وېاتې نېک پېشېل

ئۆكرى بىلىشكە تا ئاستى سىنىپىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى، لېكىن تۈركىيە ۋە مەدەنىيەت،
 خەلق ۋە ئىقتىساد، ھۆكۈمەت ۋە ئىدىيە ھەمكارلىقى لېكىن پەرقلىق مەنە ۋە لېكىن
 دادىگەرلىك ۋە لېكىن كۆردۈرۈش ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ، لېكىن ئاستىدا بىلىم ئۆزىنىڭ لېكىن
 ئۆزىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن جەمئىيەتنىڭ، كەڭ كۆلەملىك ۋە كارىيە ئۆزىنىڭ ئادەتتىكى
 ۋە چەكلىنىش ۋە سىنىپىنىڭ ۋە نەتىجىسىنىڭ لېكىن مەنە ۋە لېكىن كۆردۈرۈش، بىلىم
 كەڭ مەنە ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ لېكىن مەنە ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ھېچ
 پەرقلىق بىلىش ۋە لېكىن تۈركىيە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ھەممىسىنىڭ ۋە لېكىن
 كەڭ پەرقلىق ۋە لېكىن پەرقلىق مەنە ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن
 ياشاش جەمئىيەتنىڭ. ھەممىسىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن
 ۋە لېكىن ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ ۋە لېكىن ئۆزىنىڭ.

د یکتا تر لږ دیموکراسیا :

دیموکراسی است و خوځېدلی یان میلی کډ زیاتر به "ژنی" ناسراو و گډل به یې کسانې فېرمانه وایي ژن کډن له ژستایا بوونی نه ماو و ژن گډر هڅبه زړه د گم نه. له سره د می ژستایا هڅه توند وېکان، نایني و مځه به کان، د ژ فری و نه ت و پ رست کان له ی سندوق کانې ه بڅاردنه و و به د نگی ز رینه و له پ رله مان کي خواسته کانیان به سر کي پکها ته کانیترا نه س پلنن، ک به داخ و له ژستایا نه م دیارد ی و اتانی ژناو اشی گرت ت و، نمونه ی سوید، ئیتالیا، ه نگاریا و و له ه ځکاشانی زیاتریش، گومان نه کر ک له ژ گډری ه بڅاردنه و ی د نالد ترمپیشا نه مریکاش بگرته و. و اتانی هاوش و ی و سیا، ئران، و اتانی جیا به و له یې کتې س قیت، تورکیا، ف نزیولا، چین... هتد نه م و اتان ش به سود و رگرتن له د نګدان و له ژر پ رده ی دیموکراسیا در ژ به د س ات و مان و ی دیکتا ته ر کانیان نه ی.

زټر ټلټلۍ ديموکراسۍ:

ئۆۋى لىسەر ديموكراسى زانراۋ ئۆۋى كە ھەر كەسك بىپى خواست و ھازىر كەنى خەي، بىپى ترس و بىپى ئاشكرا، كە دىر بىپى رىزۋىندى گىشتى و ئاسايشى نەتۋى نەبى، ئۆۋى بىپى باشى ئۆزان ئىنجامى بات، جا لىپىپى پىرسەي دىنگەن ۋەبى يان نوسراۋ يان ھەر شەۋىپىكى تر كە گونجاۋىت، بىپىپى نام ئۆمە لى زىربىي ۋەتەنى ئۆزى ۋە ئابىرەنى ديموكراسى جىھانى لى ھەموو كەتەكە ۋەكى خەي جەبەكە ناكە، بىپى نمونە نوسىن و بىپى ۋەكەندە ۋە دىرى ھەۋەكە زىبازى كەپەپەپەراۋ نىپە، نابە بىپى ئاشكرا بىپىكەسى ھەۋەكە زىباز بوترە كە ئارەۋۋى ھەۋەپەپەتى يان پىاسەكە ناكە لىكەپە لىبەر ئۆۋى ھەۋەكە زىباز، خە ئۆگەر ئۆۋەت پەۋۋەت ئۆتەنە ۋەۋەۋەۋە دادگات بىكەتەۋە، ئۆگەر لى مەنەن

بپرسر ک ئا یا چن ل هاو گ زبازی ئ وانن و ل و ما ب ن ئ و کار ب باش نابینن ئ و ا باوک و دایک کانیان بانگن کر ب ل پ چین و ، ب دیو کیترا ئ بی هاو گ زبازی قبو کر ئ گ ر ل ناخیشا دژی، ئ م ش پ ش لکردنی ئزادی تاک ل گ ب ن ماکانی دیمو کراسیا ی کنا گر ت و .

ج گ ر و ی دیمو کراسی:

ب ه کار ی ئ و ی ک دیمو کراسی است و خ ی میلی “ ئ ئینی ” ل ئیستا یا بوونی نیی و پر س ک نو ن ر ا ی ت ی خودی و اتا و م غزای نا و ک ی ناکات و ل ئستا یا “ د و ت - ن ت و ” ل ه موو جیهان ب چ ی و ت نانت ل ژئا و و و تانی ئ سک ن د فیا ش ت خ ب ت و ان و ش ل س ر دیار یکردنی ه ی سنوور ئ تنیکیی کان ب ر د و ام . ئ و ا ئ کر ب ک م ک س رنج و “ ک نفیدرالیزی دیمو کراتیک ” ج گ ر و ی ب ت . ئ گ ر ب د و ای چار س ر ا ب گ ب ب ت ایب ت ی ب ئ و ولات و شو بانی ک زیاتر ل ن ت و ی ک یان ئاین و م ز ه ب ک بوونی ه ی نا و چ کوردستانی داب نرا و کان یان ع راق ، تورکیا ، ئ ران ، سویسرا ، ئ کرانیا هتد ، ئ و ا ک نفید ا لیزی دیمو کراتی باشتین چار ی و ، ب کرداریش ل ژئا و ای کوردستان ج ب ج کرا و و س ر ک و تووش ، ل سیستمی ک نفیدرا لیزی دیمو کراتی ب پ ی پ ک هات کان ن ک ز رین و ک مین یان ن ت و ی زا و س ر د ست و ک ع راق ، ئ ران ، سوریا و تورکیا .

م د یلی نه ته وه - ده و هت له گ ه س روشتی ک ی پ ک هات ه ی ک م ه گاکانی خ ره هاتی ناوین نا گون ج ت ن ک ت نها کورد . ل سا بانی پ شو و ترا وورد و وورد ل ک ی جیهانا کار ل س ر ک ا ک ر د ن و ی ن ت و و سنور ئ کرای و و زیاتر گرنگی ب م ر ف بوون ئ یرا ب م ب داخ و ما و ی ک پ چ و ان ک ی ئ بینین ب تایب ت ی ل د و ای کر نا و هاتن د ر و ی ب ریتانیا ل ی ک ت ی ئ وروپا و ش ی و سیا - ئ کرانیا و ب ه ز بوون و ی ه ز ن ت و و پ ر ست کان د و ت - ن ت و و ز ر ت خ ب ت و و و کاریشی پ ئ کر .

ل م د ل ی ک نفید ا لیزی دیمو کراتی ئ کر ه ر ن ت و و و پ ک هات ی ک ل بر ی ئ و ی ل نا و گ ل ب الیزم یان ئیمبرات ر ی ت ی ن ت و ی با د ستا بتو ت و ، ب پ چ و ان و و در ژ ب بوونی خ ی بات و گ ش ش بکات ، ب م ت و و جیا واز ل م د ل ی ن ت و و - د و ت ، ک ل ر یا ه موو ن ت و و بچو کتر و ک مین و پ ک هات کان ئ ب ن ب خ راک ی ن ت و ی س ر د ست ، ن ک ه ر گ ش ش ناکن ب ک و ه دی ه دی ب ر و توان و و ل نا و چونیش ئ چن . ب بار کیترا ئ گ ر باس ل سیستم کی دیمو کراتی است قین ب ک ی ن ئ و ا ئ ب باس ل م د ل ی

کەنفیدرا ئیزمی دیموکراتی بکەین بۆ تایبەت لە وڵاتانی کە نەتەو و
پەکەهاتە جیاوازی تیایە بۆم ئێمیش بە نەنگی نییە کە لەرەیا
بوار بە باسکردنی نییە.

سامانی و ستا بەکر

۲۰۲۴-۲-۲۱

سوید - ستەکەم

عاشقی نادیار.. شیعر: هادی زینەتی.. وەرگێڕانی: پشک ناکام

شەیدای فەرامۆشکردنی

یادی تەمەن

هەر شەو وەک لە بێن ئەتری تە

ئەگری پوشاکم

هەر وەک "با" ی بەرگە و جە

من ئاوارەم

تە دەریا

من پاپەیی بە سەرنشینم

عاشقی نادیار

بە تە، بە کەس و ئاشنایانم

بە ئاگا کە رەشتی ئەی هاوسەفرم

بە تە بە لانی و ناو و نیشانم

شەتەتی ئەشق لەگەڵما

هەر شەو و بەر و لای تە سەفر ئێکا

ئێم دە جار و بار وەک دەرخت

ئارزووی "تەر" ئێکا

ئاخەر شەتەتی ئەشق

باوێ کردن وون ئێکا

لە قەفسی تەنهای رزگارم کە.. وەرگێڕانی: گیانەکەم

وږر کږ بږزامم.. بږ ئا مانم
وږر کږ لږم شارږ يا
عاشقږ ک جگږ لږ خږم ، نا بينم

چږ ند تيرږژږ چيرږ کږکږ / نږوزاد بږ ندي

—1—

قږراغ شار

له کږږانږکي قږراغ شار ، دوو هږدږ و هږيوانږکي کږي ، وږک بږږي
خږي لږ کرږچږتيي شاردږوږ ..

دراوسږي لاي ږاستي سواږکږر بوو ، يږکږک بوو لږ وږزعباشږکان ..

دراوسږي لاي چږپي توجار بوو ، ږږږ ږږي پږگرت ، لږي پرسى :

— (تږ چ کارږي ؟) —

— (لږ خږستږخانږم) —

— (ئږ ئږ .. کږواتږ ئږتواني شرينقږ بوږشږني ؟) —

ئږگږر بږږ من ئيش لږسږر چاندي بږکتريا ئږکږم ، ږږنگږ بتږقږتږوږ
بږسږريدا و بږږ : کږ مامواږ تږ ميقرږبات قږږږو ئږکږيت و خږږک
نږخږش ئږخږي؟؟

ئينجا وږر تږي گږيږنږ ..

— (نا نا .. لږ خږستږخانږ بليت بږم ..) —

—2—

ږ

مږم

تازم بفرگري ئللكتريكي هاتبوو شاروو ، خلككك وا للى
تلكگ ىشتبوون كك ئلل ب مملك و دوو سندوق تلمات و بام و .. س
چوار سروپلى ت بكت ب زستان .. واتا ئلل ب پ بكر ..

باوكى ئلمىش لل بئرئووى للى فلق كم نلل ، دوو ملى قسرى كلى و لل
حوش بلىستنىو ، هتا ب زووترىن كات سلىرلىانب و داخلى پىر
بلىفرگرىان بكات ..

ئو و سىر ئلم هار خلى لل ماموو بوو .. دىور و خولى مملكانى دا
، پلىتى يلككىانى كردوو ، هتا ولىكى فىلمكان پىاسلىكى للگدا
بكا .. ممل هار بوو ، ولىكى سوسكلى فرتلى بلى كرد و لل كملان
هلىتيزاند ..

ئلمىش ملىرمناللىكى يانزلى سالىان ، هار ئووندى پلىكرا ولىكى تلىسكلى
تلفنگ للىكردى كملان ، للىو سلىرى كملان ، مملكك اوولستابوو ، ك
ئلمى بىنى ، بلى چوارناللى ، للى چاو ونبوو .. ولىكى تلمما هلىكى ، دواى
ككوت .. للى پشت مالى ئازاد شلىوقى شلىوكار ، پارچى زلمىنلىكى بلىتا
هلىبوو ، مملكك للىو گىرى خوارد .. ئملاولاى للىگرت .. مملكك
چاوى تلى بلى ، ولىكى ئووى پلى بلى : وازم لل بلى ، تلىمولى ناو
بلىفرگرى ناكلم .. !

سوودى نلىبوو ، شلقكى گرت .. بلى دلىستكلى تلىشى پلىتلكك ممللى خلى
توند كرد ، ناچار للىكشا ..

لل ژلر للىویشوو پلىزلى بلى دناللىو : (ولىلهى نلىتبلموو ، شكى
نلىل باوكى سلىرم ئلل بلى .. گلىشتىشم ناخور .. بلىس نلىل تلى گلىشت
ئلىخور ؟ هلىچ نلىل ، با هتا زستان للى ناو بلىفرگرى دا للى بلىوى !
(

—3—

خزم

نلىكلى شلىش سلىعات بوو بلى يلىكلى ناساندىبوون .. ئلمىان لل بلى ماملى
خلىزانلكلى بوو .. ئووى تلىرلىان لل بلى ماملى خلى بوو .. ئلىستالىش لل
پلىسلكدا ، للى تلىنىشت يلكوو اوولستاون و جار جار قلى ئلككن
.. دنلىل كلى باسى ئلم ئلككن ، چونكى تاكلى شت كلى هلىردووكلىان
بلىناسن ، ئلم .. واتا تاكلى كلكلى هاوبلىشى نلىوانلىان ، ئلم
.. بلىجلك للىم ، ئلل بلى باسى چلى بكلىن ؟ بلى تالىبلىت جار و بار

نیگا یه کیان ئه گرت ئم .. به و په یه نیگا کانیان توند بوو ،
په د چوو زه ر خراپ باسی ئم بکه ن .. یه ک دوو جار ویستی هه سته ت و
به وات دا که کیه له خه ی بکه ت ، به ام سودی نه بوو ، چونکه په د چوو
چرکه به چرکه زیاتر باسی ئم بکه ن ، به جهره کاربگاته ئه وه ی
قسه ی ق و جنه ویشی په بد ن .. هه ر به یه باشتهر و ابوو دان به خه یدا
بگره .. به کو به خه یاندا بچنه وه .. به ام له وه نه د چوو سودی هه به
.. چونکه تا دهات زیاتر قسه یان (نه نکه) د رباره ی ئم ئه کرد و
.. له وه ئه چوو نیازیان وا به ته نانته له یشی بد ن ! ..